

Den følgende sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed. (Ændring af lov nr. 217 af 7. juni 1952).

(Første behandling findes i tidenden sp. 740; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 597).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, de stillede ændringsforslag og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ordføreren (Per Hækkerup): Som det fremgår af betænkningen, har udvalget udført et grundigt arbejde med det i sin tid fremsatte forslag. Som resultat af udvalgets arbejde er der stillet en række ændringsforslag, hvorved lovforslaget ændres ikke ubetydeligt.

Ændringsforslag nr. 1 går ud på en nyredigering af lovforslagets § 1, og det afgørende her er, at det beløb, som uddannelsesfonden årlig kan uddele, fastsættes til 6 mill. kr. I ændringsforslaget er det fastslået, at 4 mill. kr. skal uddeles til stipendier, og 2 mill. kr. skal ydes til lån. Denne begrænsning af det beløb, som uddannelsesfonden kan uddele, har også medført, at man i stedet for at fastslå det som en ret for studieegnede unge, at de kan få adgang til at påbegynde og gennemføre et studium uden at skulle hindres af økonomiske vanskeligheder, nu må ændre ordlyden af § 1 derhen, at man tilsigter en sådan ordning for de interesserede unge.

Endvidere indebærer ændringsforslaget, at to grupper, som man i det fremsatte lovforslag havde tænkt sig skulle kunne nyde godt af uddannelsesfondens midler, udgår; det drejer sig om gymnasiasterne og om seminarieeleverne. Efter det oprindelige forslag var det tilsigtet at sætte et beløb på ca. 3 mill. kr. årlig til side til hjælp for disse to gruppers uddannelse. Dette beløb udgår nu, og det betyder, at i stedet for 7 mill. kr., som ellers ville blive til rådighed for stipendier og lån til de øvrige grupper af studerende, får disse nu 6 mill. kr., så

der for dem ikke er sket nogen væsentlig indskrænkning i forhold til det oprindelige forslag.

Der er også, ved ændringsforslag nr. 2, foreslået en ændring i den højtærede undervisningsministers forslag vedrørende sammensætningen af den bestyrelse, som skal varetage fondens anliggender. Udvalget havde tilsigtet, at bestyrelsens sammensætning blev den samme, som den er i henhold til den gældende lov. Imidlertid ser det ud til, at der her er sket en fejl under udvalgsarbejdet, idet den nuværende bestyrelse rummer 2 repræsentanter for undervisningsministeriet. I lovforslaget foreslog den højtærede undervisningsminister, at bestyrelsen blev udvidet, men samtidig at antallet af undervisningsministeriets repræsentanter blev nedskåret til 1, mod at ministeren havde adgang til at udpege repræsentanter for forskellige andre interesserede grupper, herunder også 3 medlemmer, som ministeren frit skulle kunne udpege. I ønske om at føre sammensætningen af bestyrelsen tilbage til den oprindelige har udvalget stillet ændringsforslag om at udtage de forskellige ekstra medlemmer, som foresloges i det oprindelige forslag, og derved har bestyrelsen, som det ses af betænkningen og ændringsforslaget, fået en sammensætning, der ikke nøjagtigt svarer til den, bestyrelsen har i øjeblikket. Dette er ikke på nogen som helst måde udtryk for, at udvalget mener, at den nuværende bestyrelses sammensætning med 2 repræsentanter for undervisningsministeriet er uheldig, og heller ikke ligger der heri nogen som helst form for kritik overfor bestyrelsen. Jeg vil derfor mene, det må være muligt under en udvalgsforhandling mellem anden og tredje behandling at se på spørgsmålet og overveje, om man skal søge bestyrelsen sammensat, som den er i øjeblikket, eller om man skal fastholde ændringsforslagets formulering.

Med hensyn til bestyrelsens funktioner er der ved ændringsforslag nr. 3 foreslået den ændring i forhold til det fremsatte lovforslag, at et afsnit af § 3 skal udgå; det omhandlede bestyrelsens beføjelser til at bestemme, i hvilket forhold de enkelte hovedsummer skulle fordeles til legater og studielån, og er blevet overflødig, da man i lovforslagets § 1, som den nu foreslås formuleret, udtrykkelig fastlægger fordelin-

[Per Hækkerup.]

gen til legater og lån, nemlig med henholdsvis 4 og 2 mill. kr.

De øvrige ændringsforslag er på linie med disse mere afgørende ændringer, som jeg har omtalt.

Udvalget er enig om at indstille ændringsforslagene til vedtagelse her ved anden behandling og lovforslaget, således ændret, til vedtagelse ved tredje behandling.

Jeg vil imidlertid også gerne have lov at gøre nogle bemærkninger som ordfører for mit parti i anledning af de ændringer, der er foreslået. Vi havde ønsket, at det ville have været muligt at gennemføre lovforslaget, som det oprindelig var fremsat af regeringen; vi betragtede ikke dette forslag som så overordentlig voldsomt, mente ikke, det skød over målet. Vi fandt tværtimod, at den højtærede ministers forslag var en rimelig forbedring, som tog hensyn til de stærke ønsker, der har været fremført i den offentlige debat, ikke mindst naturligvis fra de forskellige kategorier af studerende. Vi må erkende, at vi ikke har været i stand til at trænge igennem med vort ønske om en uforandret vedtagelse af lovforslaget. På den anden side må vi erkende, at den forøgelse af de midler, der igennem uddannelsesfonden bliver stillet til rådighed for den studerende ungdom, er væsentlig. I øjeblikket er det således, at de midler, der årligt uddeles af uddannelsesfonden, andrager 1½ mill. kr., og dette beløb bliver nu forhøjet til 6 mill. kr., det vil sige, at det pågældende beløb firedobles. Dette betragter vi som en væsentlig forbedring, og derfor kan vi med tilfredshed tilslutte os dette resultat. Men det skal ikke skjules, at vi naturligvis er skuffede over, at det ikke er muligt at beholde gymnasiasterne og seminarieeleverne indenfor lovens rammer, og det skal heller ikke skjules, at nedskæringen af rådighedsbeløbet naturligvis medfører, at forskellige af de principper, der var nedlagt i lovforslaget, nu ikke vil kunne virkeliggøres i fuldt omfang.

Hvad det angår, at hjælpen til gymnasiasterne er gået ud af lovforslaget, vil jeg understrege, at da vi sidste år gennemførte en ændring i bestemmelserne om skolepenge, afgifter o. s. v., hvorved skoleafgifterne bortfaldt også for mellemskole, realskole og gymnasier, og hvorved der samtidig blev

stillet gratis undervisningsmateriel til rådighed for denne ungdom, betød det naturligvis en forbedring af gymnasiasternes vilkår. Vi havde ønsket, at det havde været muligt at forlænge denne linie ved nu også at gennemføre en egentlig stipendieordning for gymnasiasterne; men vi må dog have lov til at fastholde, at den forbedring, der blev gennemført, betyder en lettelse for disse grupper af unge og derfor også skulle fremme det hovedformål, denne lovgivning har, nemlig at muliggøre en noget anden social sammensætning af de grupper, der får denne uddannelse.

Vi må også beklage, at det har været nødvendigt at lade hjælpen til seminarieeleverne udgå af lovforslaget. Det er jo således, at seminarieelevernes stipendieforhold iøvrigt ordnes ved bevillinger på finansloven. Mig bekendt skete der for nogle år siden en nedsættelse af de beløb, der stilles til rådighed for seminarieelevernes statsunderstøttelse, og da man nu i udvalget har fundet det rimeligt, at spørgsmålet om seminarieelevernes understøttelse fortsat ordnes direkte ved finanslovsbevillinger og ikke gennem lovgivningen om „Ungdommens uddannelsesfond“, vil jeg gerne spørge den højtærede undervisningsminister, om der findes nogen mulighed for, og om ministeren vil virke for, at der kan blive mulighed for at give seminarieeleverne forøgede understøttelser eller stipendier på finansloven, således at de faktisk bliver sidestillet med de grupper af unge, der falder ind under den her foreliggende lovgivning, som den nu bliver formuleret.

Til disse betragtninger ønsker jeg blot at føje den yderligere bemærkning angående låneordningen — som vi fra vor side havde ønsket at gøre så begrænset som muligt — at de bestemmelser i lovforslaget, der nu fastlægger en bestemt fordeling af de midler, som stilles til rådighed til henholdsvis legater og til lån, suppleres med de bemærkninger i betænkningen, hvori det hedder, at for enkelte afgrænsede studieområder kan uddannelsesfondens bestyrelse dog godkende særlige ordninger i forhold til det, man foreslår skal være hovedreglen, nemlig at låneordningen administreres via Dansk Studiefond.

Denne udtalelse om, at der kan godkendes særlige ordninger, er udsprunget af en

[Per Hækkerup.]

henvendelse, udvalget fik fra foreningen af studerende ved Polyteknisk Læreanstalt, der stærkt fremhævede overfor udvalget, at den for sit vedkommende mente at kunne foreslå en låneordning i stedet for en stipendieordning, hvilket ville betyde, at midlerne rakte længere. Udvalget har taget hensyn til denne henvendelse og finder, at ligesom det vil være naturligt, at der for polyteknikernes vedkommende gennemføres en særlig ordning, hvorved de selv får den direkte administration af låneordningen — naturligvis under ansvar overfor fondens bestyrelse — kan det også tænkes, at der på andre studieområder, hvor der er tale om en sådan afgrænset, sluttet kreds, vil være mulighed for at gennemføre særlige ordninger i administrationen af lånene til de studerende.

Med disse bemærkninger skal jeg, også på mit partis vegne, anbefale, at man vedtager de stillede ændringsforslag.

Henry Christensen: Når det lovforslag, vi nu behandler, om nogle dage er vedtaget, vil der fra folketingets side være givet den studerende ungdom en stor håndsrækning. Vi vil have skabt forbedrede muligheder for at nærme os det mål, at ingen ung vil være udelukket fra muligheden for at kunne gennemføre en videregående uddannelse, hvis han har de fornødne evner og den fornødne vilje dertil. Økonomiske årsager vil ikke udelukke ham derfra.

Jeg er vel klar over, at der fra forskellige side gennem årene, når disse problemer har været diskuteret, har været fremsat mange og store ønsker, ønsker, som væsentlig oversteg, hvad denne lov vil komme til at give. Men dels har vel ikke alle ønsker været lige påtrængende, dels befinder vi os jo alle under det ansvar, som landets anstrengte økonomiske stilling for øjeblikket giver os. Jeg vil gerne have lov at udtrykke det på den måde, at jeg synes, det endda er særdeles vidtrækkende, at det trods disse store økonomiske vanskeligheder, som i den forløbne del af folketingsåret har lagt beslag på så stor en del af det høje tings arbejdskraft, alligevel har været muligt at komme et så langt skridt fremad, som tilfældet er her.

Der er, som udvalgets ærede ordfører har

redegjort for, stillet en række ændringsforslag til det fremsatte lovforslag, og jeg skal gerne vedgå, at mit parti har en betydelig del af ansvaret for en række af disse forslag. Jeg finder det rigtigt under hensyn til, hvad jeg har sagt om den økonomiske baggrund, som jo tvinger til forskellige begrænsninger, at man først og fremmest har udeladt gymnasiasterne. Ganske vist kan man sige, at gymnasierne som led i en fortsat uddannelse er et af de underste led; man kunne bruge det billede, at man måtte lægge grunden, før man kunne bygge videre. Men det er nu engang sådan i det praktiske liv, at den store økonomiske vanskelighed, som forældre, der vil give deres børn en videregående uddannelse, skal overvinde, først og fremmest er bekostningen af den uddannelse, der følger efter gymnasiet, den uddannelse, som alle de — og det er den store del af den danske befolkning — der ikke bor i nærheden af vore universiteter eller andre højere læreanstalter, må sende deres børn til andre byer for at få, og hvor de må betale dyre opholdsudgifter. Det er her, den store økonomiske vanskelighed ligger, og i samme omfang, som der skabes forbedrede muligheder for en samfundsmæssig økonomisk hjælp på dette område, i samme omfang vil det blive lettere for forældrene at klare de udgifter, som de måtte have i de år, da børnene går i gymnasiet, idet de ved, at de derefter under de givne forudsætninger har visse afgørende muligheder for støtte.

Jeg vil gerne yderligere sige, at det er i overensstemmelse med vore principielle synspunkter, at loven kommer til at bygge på en kombination af lån og legater. Vi har i udvalget, som den ærede ordfører gjorde opmærksom på, haft en henvendelse, en meget begrundet henvendelse, fra de polyteknisk studerende, som selv, stillet overfor den kendsgerning, at der kun var begrænsede midler til rådighed, erklærede, at så foretrak de at få stillet disse til rådighed som lån, fordi der så, efterhånden som midlerne begyndte at vende tilbage, gaves mulighed for større hjælp til den studerende i de år, hvor han studerede, idet han så tog dette lån i tillid til, at den akademiske grad, han erhvervede med sin eksamen, også var et sådant aktiv, at den gav ham mulighed for at tilbagebetale beløbet. Loven kommer til at rumme mulighed for, at netop

[Henry Christensen.]

dette ønske, som de polyteknisk studerende har fremsat, vil kunne imødekommes.

Hovedreglen for låneordningen bliver, at den administreres af institutionen Dansk Studiefond. De oplysninger og den redegørelse, udvalget har fået vedrørende Dansk Studiefond, har bestyret os i den opfattelse, at det var rigtigt at vælge en kombination af lån og legater. De penge, der lånes ud til studerende, kommer praktisk talt alle sammen tilbage forrentet med den lave rente, 3 pct., som er gældende for lån fra Dansk Studiefond, og uden at der bogstavelig talt anvendes inddrivelsesmidler af nogen art. Den måde, hvorpå Dansk Studiefond gennem årene har kunnet drive sin virksomhed, vidner om en høj grad af ansvarsbevidsthed hos de studerende og akademikerne.

Hvad angår uddannelsesfondens bestyrelse, skal jeg give det tilsagn, at vi under en udvalgsbehandling mellem anden og tredje behandling af lovforslaget vil være med til at drøfte dette problem endnu en gang. Det har, tror jeg nok, været udvalgets opfattelse og overvejende indstilling, at man burde bygge videre på den bestående bestyrelse. Den erfaringsmæssigt gode indsats, bestyrelsen hidtil har gjort med hensyn til at fordele midlerne på de mange forskellige grupper, berettiger til at bygge videre på dette grundlag.

I forbindelse med det foreliggende lovforslag blev der i sin tid fremsat forslag om forhøjelse af arve- og gaveafgifterne. Det er med tilfredshed, mit parti konstaterer, at denne forbindelse nu er brudt, så at forslaget om forhøjelse af arve- og gaveafgifter er faldet bort i denne forbindelse, og at vi ikke skal kombinere disse to ting. Vi er i princippet modstandere af arve- og gaveafgifter og modstandere af den sammenknytning, der var foreslået. Loven foreslås nu at skulle gælde for en 3-årig periode, og finansieringen er, som det også fremgår af bemærkningerne, gjort mulig dels i kraft af den fond, der igennem de senere år er oparbejdet, dels i forventning om tilskud også fremover fra tipsfonden. Dette skulle danne basis for, at loven kan virke i de tre år.

Med disse bemærkninger skal jeg på mit partis vegne anbefale dels ændringsforsla-

gene, dels til sin tid lovforslaget til endelig vedtagelse.

Rasting: Jeg vil gerne på mit partis vegne udtale vor tilfredshed og vor taknemlighed i anledning af det opnåede resultat. Den sum på 10 mill. kr. om året til ungdommens uddannelse, som man havde tilstræbt og ønsket fra alle sider, nåede man ikke til enighed om, men som det er blevet sagt her i dag, nåede man dog et godt stykke der henimod, idet 6 mill. kr. om året stilles til disposition for ungdommens uddannelse.

Hvad angår disse penges tilvejebringelse, er det mig en glæde at kunne understrege, at det ikke har været nødvendigt at gå den vej, som oprindeligt var foreslået, nemlig at skaffe beløbet ved en yderligere radikal belastning af arveafgifterne. Skønt det ikke henhører under dette lovforslag, vil jeg dog, da disse to spørgsmål ved første behandling var sammenkoblet, fremhæve, at denne onde cirkel, denne onde lænke, nu er brudt. Jeg tror nemlig ikke, man bør købe disse gode resultater, vi tilstræber med hensyn til ungdommens uddannelse, på bekostning af en anden vigtig samfundsiinteresse, nemlig opretholdelsen af de store valutaskabende danske erhvervsvirksomheder, der kun kan trives i ly af en moderat arveafgiftsbeskatning. Med hensyn til finansieringsproblemet vil jeg derfor endnu en gang understrege vor tilfredshed med og vor glæde over, at den foreslåede ordning, omend den er begrænset til et tidsrum af 3 år, dog så at sige kan hvile i sig selv med en vis rimelig udsigt til, dersom forholdene økonomisk arter sig nogenlunde, at kunne fortsættes frem i tiden.

Det bærende synspunkt for denne lovgivning har jo været en understregning af den højere uddannelses samfundsmæssige betydning, og jeg vil gerne, idet jeg ikke blot står her som repræsentant for et bestemt politisk parti, men også i nogen grad som repræsentant for og hørende til de institutioner, der varetager den højere uddannelse her i landet, udtale min glæde over det opnåede resultat. De synspunkter, som ligger til grund både for tingets og for udvalgets arbejde, og den erkendelse, som ikke blot den højtærede undervisningsminister, men også de forskellige medlemmer af

[Rasting.]

udvalget har lagt for dagen af den højere uddannelses samfundsmæssige værdi, virker i højeste grad stimulerende for den akademiske borger — jeg tager dette i videste forstand som omfattende enhver, der ønsker teoretisk eller praktisk at dygtiggøre sig til et videregående hverv i samfundet. Tager man begrebet de akademisk studerende på denne måde, mener jeg, at det opnåede resultat er af særdeles stor værdi. Det er af betydning, at vi skaber en type studerende, der ikke er overbelastet med erhvervsarbejde. Det er af betydning i nogen grad at kunne vende tilbage til den ældre generations forestilling om akademikeren som den all round-mand, der har råd og tid til at dygtiggøre sig også i almindelige humanistiske fag og derved nå en almen dannelse, som hindrer, at han kan betegnes med det moderne udtryk: en fagidiot.

Det lovforslag, vi nu er så lykkelige ved at skulle færdiggøre, kan også ses som led i en større sammenhæng. Den højtærede undervisningsminister har jo i sin embedsgering vist sin store interesse for videnskaberne fremme i Danmark. Den sidste betænkning, som er afgivet af videnskabskommissionen, vedrører de unge videnskabsmænds forhold og udtrykker så at sige en fortsættelse af tanken om de akademiske studiers betydning i social henseende. Ser man på de videnskabelige slutstillingers økonomiske forhold, tror jeg, den højtærede undervisningsminister vil være villig til at erkende, at der også her i forbindelse med en eventuel lønningsreform vil være et problem, idet samfundet står i en samvittighedsbetonet gæld til disse mennesker, der i deres gerning skal underbygge ungdommens uddannelse.

Jeg kan altså kun udtale min glæde over, at man ad denne fredsommelige finansieringsvej har nået et så acceptabelt resultat, og jeg vil håbe, at man i akademiske kredse vil vide at vurdere de bestræbelser, som er blevet udfoldet både fra den højtærede undervisningsministers og fra folketingets side.

Jeg skal iøvrigt ikke komme ind på de-
tailler i lovforslaget og ændringsforslagene, idet udvalgets ærede ordfører allerede har gjort rede for de enkelte bestemmelser. Med hensyn til den lille lapsus, som har indsneget

sig vedrørende bestyrelsens sammensætning, vil jeg gerne understrege mit partis villighed til under en udvalgsbehandling mellem anden og tredje behandling at se på dette spørgsmål, og jeg håber, det skal blive ordnet på fuldt tilfredsstillende måde.

Med disse bemærkninger vil jeg gerne anbefale dette særdeles vigtige lovforslag til tingets fortsatte velvillige behandling.

Jørgen Jørgensen (Lejre): Selvom lovforslaget ikke får helt den omfattende karakter, som vi havde regnet med, da det var til første behandling, men på visse punkter nu bliver reduceret, kan jeg alligevel anbefale, at det gennemføres, fordi det beløb, der fremtidig vil blive stillet til rådighed i sammenligning med det, der nu er til disposition, giver langt større muligheder for at støtte den del af dansk ungdom, der har økonomiske vanskeligheder ved at gennemføre et studium ved de højere læreanstalter og på andre uddannelsesområder. De områder, der er taget ud af lovforslaget, omfatter, som allerede nævnt, dels gymnasieskolerne, dels seminarierne. Nu er spørgsmålet måske knap så vigtigt for gymnasieeleverne, der allerede i fjor fik betydelige lettelser i form af gratis undervisning og skolemateriel. Jeg tror nok, man senere skal tage problemet op, men sagen kan dog uden altfor megen skade stilles i bero under de nuværende økonomiske forhold.

Jeg er mere betænkelig ved, at støtten til seminarieeleverne for at opnå enighed imellem partierne er taget ud af det oprindelige forslag. Når jeg gik med til dette, var det i forventning om, at den bevilling, der i forvejen findes på finansloven til seminarieeleverne, kunne blive forhøjet, og det vil jeg opfordre ministeren til at søge om. Man må erkende, at efter den nye seminarielovs gennemførelse, hvorved kravene for at komme på seminarium er skærpet, således at eleverne må skaffe sig en uddannelse i forvejen — i almindelighed uden at kunne få nogen støtte dertil — er der grundelse for, at der skabes større mulighed for støtte til seminarieeleverne. Da man nu i forvejen har hele seminariernes understøttelsesordning som en bevilling på finansloven, ville jeg finde det rimeligt, at denne bevilling forhøjedes således, at den nogenlunde kunne svare til det, der blev stillet i udsigt, da vi

[Jørgen Jørgensen (Løjre).]

gennemførte seminarieløven. Jeg håber, at finansudvalget vil se med forståelse på en henvendelse fra ministeren om forhøjelse af denne bevilling.

Det er vigtigt, at man interesserer sig for den ungdom, der søger uddannelse ved højere læreanstalter; det har været til umådelig nytte for det danske samfund på en række rent praktiske områder, at der gives så god en uddannelse, som tilfældet er, ved vore højere læreanstalter, og det vil være en naturlig konsekvens af hele vor demokratiske udvikling, at der bliver mere lige adgang til højere uddannelse for unge fra alle befolkningsgrupper. Skal det kunne blive tilfældet, må der være mulighed for at yde støtte til de unge, der kommer fra hjem, der ikke er i stand til at bekoste den dyre uddannelse, som det nu engang er at nå frem til en embedseksamen på et eller andet område.

De beløb, der nu stilles til rådighed, er ikke væsentlig mindre end i det oprindelige forslag. Man har som nævnt taget et par områder ud af lovforslaget, men det, der derefter bliver tilbage til den del af ungdommen, som man har tænkt skulle komme i betragtning ved forhøjede legater, er ikke væsentlig mindre end i det oprindelige forslag. Den ændring, der er sket, hvorefter en del af de beløb, der stilles til rådighed, bliver lån i stedet for legater, vil i hvert tilfælde ikke i første omgang forringe vilkårene for den del af ungdommen, der har brug for denne støtte. Derfor synes jeg, det meget vel kan forsvares, at vi går skridtvis frem og prøver vejen med lån i større udstrækning end hidtil; navnlig da udvalget har modtaget henvendelser fra unge, der læser ved en enkelt af vore læreanstalter, med anmodning om, at legaterne i nogen udstrækning blev omdannet til lån, synes jeg, det er velbegrundet, at vi udvider låneområderne og ser, hvorledes tingene udvikler sig indenfor de tre år, loven omfatter. Det kan også være nyttigt at gå gradvis frem for at høste erfaring for, om man gennem det fordelingsgrundlag, som er skitseret i lovforslaget, kan nå ud til alle de kredse af unge, som med rimelighed kan komme i betragtning ved tildeling af lån. Selvom det er et meget forgrenet område, der omfatter omtrent alle uddannelsesfor-

mer i landet, kan det dog være, at man, efterhånden som man høster erfaringer, bliver klar over, at visse ændringer kan være ønskelige, og at der kan være områder, man ikke har været opmærksom på, der bør komme med, hvis man skal støtte ungdommen nogenlunde ligeligt indenfor de forskellige uddannelsesområder.

Jeg ser med stor tilfredshed på, at vi igennem denne lovgivning er med til at støtte den læsende ungdom; men jeg vil igen, som jeg har gjort, hver gang vi har drøftet disse problemer, pege på, at vi ikke må glemme den del af den danske ungdom, som uddanner sig til det praktiske erhvervsliv. I vor tid stilles der i det praktiske erhvervsliv store krav, også med hensyn til teori og teoretisk uddannelse, og hvis vi skal skaffe nogenlunde ligelige vilkår for den del af ungdommen, der går læsevejen, og den del, der skal blive ude i det praktiske arbejde, må vi stadig være opmærksom på, at ungdommen i det praktiske arbejde har hårdt brug for at få en teoretisk uddannelse, og også tage i betragtning, hvor vanskeligt det er for denne del af ungdommen at komme ind i et erhverv og få mulighed for at anvende sine evner og kræfter i produktionslivet. En stor del af de unge, der ved den foreliggende lovgivning er tale om, får gennem den uddannelse, som nu mere rundeligt end hidtil bliver støttet af det offentlige, mulighed for at gå ind i et erhverv. Den del af ungdommen, der ude i det praktiske liv skal skaffe sig arbejdsmuligheder, må foruden den teoretiske uddannelse, de skal skaffe sig, samtidig indstille sig på at rejse kapital for at kunne få en arbejdsplads indenfor det praktiske erhvervsliv. Derfor må vi også være opmærksom på, at den del af dansk ungdom, som ikke falder ind under disse regler, får en støtte fra det offentlige, som kan være rimelig, for at ungdommen i hele landet kan få nogenlunde lige vilkår.

Det, der nu er ved at ske, er, at vi rækker en hånd ud til støtte for de unge fra ubemidlede hjem, som ikke tidligere, selvom de havde evner dertil, havde mulighed for at skaffe sig en uddannelse, der giver dem en placering i samfundet, hvor deres evner og kræfter kan blive udnyttet. Disse bestræbelser for at skabe øgede muligheder for dansk ungdom vil vi fra mit partis side

[Jørgen Jørgensen (Løjre).]

gerne være med til at støtte. Jeg kan derfor anbefale de foreliggende ændringsforslag, som er stillet af udvalget og tiltrådt af ministeren, og anbefale selve lovforslaget til vedtagelse, når det kommer til tredje behandling.

Ingmar Wagner: Der kan vist ikke herske den mindste tvivl om, at de ændringsforslag, som nu er stillet af udvalget, vil bevirke, at der vil brede sig en stor skuffelse blandt den del af den studerende ungdom, der bliver skudt ud af lovforslaget, de mange seminarister og gymnasiaster. Jeg synes også, der er visse ting, der tyder på, at de ærede medlemmer, der har talt, har en dårlig samvittighed med hensyn til disse ændringsforslag. Man har hørt her, at man er enig om ændringerne, men det er sjældent at høre, at ændringer bliver begrundet så udførligt, som det er sket her.

I løbet af få dage fejrer Danmark sin 10 års befrielsesdag, og det var måske også værd at drage det ind i omtalen af denne sag, idet demokratiseringen af uddannelsen, lige adgang for alle unge uanset økonomiske kår, var en af de ting, man lovede ungdommen i 1945. Nu i dag, 10 år efter, kommer så dette forslag, der — havde jeg nær sagt — hverken er fugl eller fisk. Det, der foreligger, i særdeleshed efter ændringerne naturligvis, er jo overhovedet ikke nogen demokratisering. Der kan i bedste fald være tale om en beskeden hjælp til den del af studenterne, der studerer i øjeblikket, men demokratisering på den måde, som det ærede medlem hr. Henry Christensen talte om, når han sagde, at nu var der virkelig adgang for alle unge med evner til at få sig en uddannelse — ja, så langt er man i alle tilfælde ikke nået. Der er og vil med dette forslag fortsat være et dannelsesmonopol; den mindrebedmedlede del af ungdommen vil stadig ikke have råd til at studere. Det vil fortsat afhænge af foreldrenes økonomiske stilling. Det er ikke sådan efter dette forslag, at evnerne bliver det eneste afgørende.

Da lovforslaget blev fremsat, håbede man, at det var begyndelsen til en bedring, at de 10 mill. kr. var indledningen til noget mere, at der hurtigt ville følge noget mere efter. Nu hører man her af den ærede konservative ordførers tale — jeg ved ikke, om det er rigtigt, det lyder da i hvert fald fantastisk — at disse 10 mill. kr. var det, man sådan set ønskede fra alle sider. Når man har ønsket det, hvorfor er det så ikke blevet til noget? Hvorfor bliver lovforslaget så ikke gennemført, som alle havde ønsket? Disse 10 mill. kr. er iøvrigt langt under de beløb, som blev foreslået af ungdomskommissionen i sin tid. Forslaget er simpelthen en karrikatur af det, som ungdomskommissionen havde foreslået. Der er ikke med dette forslag skabt muligheder for, at den studerende ungdom virkelig kan studere i fred og ro uden at have erhvervsarbejde ved siden af. Men sådan er det snart gået med alle de forslag til løsningen af ungdommens problemer, som ungdomskommissionen har arbejdet med gennem årene; de har fået den samme sørgelige skæbne.

En af de afgørende sider ved en demokratisering af uddannelsen er efter min mening, at der bliver givet en støtte til gymnasieeleverne. Det viser sig nu, at den foreslåede støtte helt skal falde bort, og det er efter min opfattelse et direkte grundstød mod demokratiseringen, for det er jo i realiteten allerede i gymnasiet, at udskillelsen sker. Allerede i gymnasiet skilles den mindrebedmedlede del af befolkningens ungdom ud, allerede dér må de opgive at studere, fordi de simpelthen ikke har råd til det. Når det nu stiller sig sådan, at denne hjælp helt skal gå ud af forslaget, var der måske grund til at spørge den højtærede undervisningsminister: Kommer der et andet forslag om økonomisk hjælp til gymnasiasterne? Har man ikke i dette spørgsmål tænkt på de store årgange, der i løbet af få år melder sig for at få plads i gymnasiet? Hvis der ikke virkelig skabes bedre økonomiske forhold, kan man ikke forvente, at man kan få større tilgang til gymnasierne,

[Ingmar Wagner.]

og det må vel være nødvendigt, når der kommer flere unge og ønsker sig en faglig og boglig uddannelse.

Gymnasiasterne har på forskellig måde udtalt, at de er meget forbitrede og skuffede over, at de er blevet afvist nu. Det er imidlertid ikke alene gymnasiasterne, der er skuffede, men man kunne forleden dag i en københavnsk middagsavis læse, at det også gælder rektorerne, at f. eks. formanden for Statsskolernes Rektorforening, rektor Søren Sikjør fra Vestre Borgerdyd skole, på alle rektorernes vegne vender sig mod denne nedskæring. Jeg beder om den højtærede formands tilladelse til at bringe et citat. Han siger:

„Vi har hos os en del elever, for hvem det kniber rent økonomisk med at klare uddannelsen til studentereksamen, og de kunne trænge til den hjælp, der var stillet i udsigt. Det må meget beklages, at de nu ikke fra staten kan modtage legater eller stipendier gennem Ungdommens uddannelsesfond.“

Altså, også rektorerne beklager denne udvikling.

For seminaristerne ligger det på samme måde; vi kan måske oven i købet sige, at de på mange måder er dårligere stillet end andre dele af den studerende ungdom. De er bundet til en lang dagundervisning, som gør det meget vanskeligt for dem at søge en beskæftigelse ved siden af, at de læser. Det er almindeligt kendt, at mange seminarister må klare sig ved natarbejde eller morgenpladser eller lignende, og det er jo klart, at den slags besværliggør studiet uhyre meget; yderligere er der den vanskelighed, at mange seminarister — og det gælder naturligvis først og fremmest dem, der går på provinsseminarierne — ikke engang har mulighed for at søge sig en beskæftigelse ved siden af læsningen. Derfor må man håbe, at der meget snart gøres noget for at forbedre seminaristernes forhold. Jeg er ikke alene enig med det ærede medlem hr. Per Hækkerup i, at seminaristerne bør ligestilles med andre, men man bør måske endog give dem en særlig håndsrækning.

Som jeg sagde til indledning: demokratiseringen af uddannelsen er et af de mange løfter, der i 1945 blev givet til ungdommen,

og vi har også hørt, at man er enig derom. Hvad er da grunden til denne nedskæring? Jeg hørte noget om, at det er Danmarks dårlige økonomiske stilling, men man kan vel næsten sige, at dette forslag i realiteten ikke koster noget. Man får jo simpelthen pengene gennem befolkningens spillelidenskab, kan jeg vel sige. Man tager pengene fra tipsmidlerne, og det er egentlig penge, som skulle være gået til andre dele af ungdommen, til sportsungdommen; det er det, tipstjenesten egentlig er indført for; men nu skal dens midler altså dække dette, ved siden af at den også er blevet en stor forretning for statskassen. Jeg synes, at hvis man skal til at bevilge penge af tipsmidlerne, så lad os kigge på de beløb, finansministeren tager der. Hvis finansministeren helt kunne holde sine fingre borte fra tipsmidlerne og man virkelig gav overskuddet til den ungdom, som tipstjenesten er oprettet for, så tror jeg, at der både ville blive råd til, at den studerende ungdom kunne få de penge, der er nødvendige, og også til sporten, til kulturelle formål o. s. v.

Hvis der endelig skal spares i dag, synes i alle tilfælde vi i den kommunistiske gruppe ikke, at det er det rigtige sted, man her sparer. Der må være mange andre steder, hvor der er mulighed for at gennemføre besparelser. Man kunne mere passende tage pengene fra oprustningsmillionerne. Jeg tror også, dansk ungdom ville være bedre tjent med, at man fik det militære budget nedskåret, f. eks. ved at nedsætte den militære tjenestetid til 12 måneder. Her var der grund til at spare, og det ville oven i købet blive modtaget med glæde af dansk ungdom. Dansk ungdom har lyst til at uddanne sig og blive dygtige samfundsborgere; den har derimod mindre lyst til at springe soldat i 16 måneder eller endnu mere, være tankførere, jettflyvere, og hvad det nu hedder. Nej, vort samfund har pligt til at hjælpe den evnerige ungdom, og derfor må der gennemføres en virkelig demokratisering af uddannelsen. Derfor er den kommunistiske gruppe imod de forringelser, som udvalgets ændringsforslag medfører. Vi sagde allerede ved første behandling, at vi ikke var tilfredse med de 10 mill. kr., men de nu foreslåede ændringer gør lovforslaget helt utåleligt. Derfor vil vi stemme imod disse ændringsforslag, og vi vil forbeholde os ret

[Ingmar Wagner.]

til senere at komme med et andet forslag, som virkelig imødekommer den studerende ungdoms behov.

Undervisningsministeren (Bomholt): Jeg takker for den tilslutning, der er givet til denne første etape i gennemførelsen af en effektiv studiefondsordning. Det er et plus, at alle demokratiske partier står bag ordningen, og det er ikke noget minus, at den ærede repræsentant for den professionelle utilfredshed gav udtryk for sin forskriftsmæssige utilfredshed.

Jeg havde gerne set, at vi var nået til vejs ende straks, så vi kunne lægge ud med en egentlig retsordning, men der kunne ikke i denne omgang skabes tilslutning dertil, og vi må da slå os til tåls med — jeg kan vel også sige: være taknemlige for det ikke ubetydelige fremskridt, der er nået og vel at mærke nået i en tid, der på mange områder medfører begrænsninger af økonomisk art. Den skridtvise udvikling er jo en normal parlamentarisk foreteelse, hvad også det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) gav udtryk for.

De ærede medlemmer hr. Per Hækkerup og hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) omtalte støtten til seminarieelever og beklagede, hvis det var sådan, at det beløb dertil, som er opført på finansloven, ikke kunne forhøjes; man ville henstille til mig at søge denne bevilling på finansloven forhøjet. Jeg vil meget gerne tage spørgsmålet op til overvejelse i klar erkendelse af, at den nye seminarielov stiller øgede krav, og at der i sandhed er brug for øgede midler på dette område.

Flere ærede medlemmer udtalte villighed til inden tredje behandling at medvirke til at forhøje tallet for undervisningsministeriets repræsentation i bestyrelsen fra 1 til 2, således at den nuværende tilstand oprettholdes, og herfor takker jeg.

Ingmar Wagner: Det er ikke, fordi jeg føler mig truffet, men jeg vil gerne spørge undervisningsministeren, om han med udtrykket den professionelle utilfredshed hentydede til mig og mine bemærkninger. Samtidig vil jeg spørge, om undervisningsministeren er tilfreds med de foreslåede ændringer, om han ikke havde været mere tilfreds,

dersom det forslag, han oprindeligt fremsatte om en ordning med 10 mill. kr., var gået igennem. Jeg synes ikke, der er grund til at komme med den slags bemærkninger i dette tilfælde, for de 10 mill. kr. var efter vor opfattelse det, man havde råd til, og jeg forstår også på det ærede medlem hr. Per Hækkerup, at han havde ønsket, det oprindelige forslag var blevet gennemført.

Undervisningsministeren (Bomholt): Hvorfor stille spørgsmål om selvfølgeligheder?

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1
vedtoges med 110 stemmer mod 6.

§ 1, således ændret, og § 2
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2
vedtoges med 115 stemmer mod 6.

Ændringsforslagene nr. 3 og 4, § 3, således ændret, § 4, ændringsforslag nr. 5, § 5, således ændret, ændringsforslag nr. 6 og § 6, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om vaccination mod børnelammelse.

(Første behandling findes i tidenden sp. 3831).

Der var til denne behandling stillet følgende ændringsforslag:

Af indenrigs- og boligministeren:

Til § 5.

Som nyt stykke tilføjes:

„Indenrigs- og boligministeren bemyndiges til ved kongelig anordning at sætte nærværende lov i kraft på Færøerne pær